

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

ISBN 978-617-8430-05-4

© НУ «Одеська юридична академія, 2024
© Автори статей, 2024

<i>Любічанківський Ольгерд-Ілля Ілліч</i> СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ГЕНДЕРНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ НІМЕЧЧИНИ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	139
<i>Саранчук Олександра Валеріївна</i> СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ НАРОДНОГО СУДОЧИНСТВА У СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ УКРАЇНІ X – XVI СТ.	141

СЕКЦІЯ 4. КОНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

<i>Терлецький Дмитро Сергійович</i> ДОБІР СУДДІВ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ ЗА РЕФОРМОВАНОЮ ПРОЦЕДУРОЮ	144
<i>Афанасьєва Мар'яна Володимирівна</i> ЕЛЕМЕНТИ ПРОСТОЇ МОВИ ЮРИДИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ	146
<i>Мишина Наталя Вікторівна</i> ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ МІСЦЕВИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ У ВИКОНАННІ РІШЕНЬ ЄСПЛ: НОВИЙ ПОГЛЯД В УКРАЇНСЬКОМУ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРАВОВОМУ КОНТЕКСТІ.....	149
<i>Батан Юрій Дмитрович</i> ЗАПОБІЖНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮСТИЦІЇ У КОНТЕКСТІ ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМУ.....	150
<i>Бальцій Юрій Юрійович</i> ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В ДОКТРИНІ СУЧАСНОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ	153
<i>Волкова Дарія Євгенівна</i> ПОНЯТТЯ «СТВОРЕННЯ РЕЛІГІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ» В ДОКТРИНІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА	155
<i>Кулі-Іванченко Ксенія Костянтинівна</i> ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК ДЕМОКРАТИЧНОЇ, СОЦІАЛЬНОЇ, ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ УКРАЇНИ.....	157
<i>Панасюк Віта Миколаївна</i> ПРАВОВІ СТИМУЛИ ТА ОБМЕЖЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ СУБ'ЄКТАМИ ПРАВА ЗАКОНОДАВЧОЇ ІНІЦІАТИВИ	159
<i>Ігнатова Анастасія Сергіївна</i> ПРАВА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	162
<i>Козирь Дмитро Валерійович</i> КОНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	163
<i>Бугаєнко Каріна Вікторівна</i> ЦИКЛІЧНІСТЬ РОЗВИТКУ КОНСТИТУЦІЇ ЯК ОСНОВА ДЕРЖАВНИХ ПРОЦЕСІВ	166
<i>Матковський Микита Сергійович</i> ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	168

СЕКЦІЯ 5. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА БЕЗПЕКА, ПРАВА ЛЮДИНИ Й МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ХХІ СТОЛІТТІ

<i>Хаїматулла Бехруз</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ГЛОБАЛЬНЕ ПРАВО У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ РЕАЛІЯХ	171
<i>Аракелян Мінас Рамзесович</i> ПРАВОВАХИСНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ	173
<i>Сурілова Олена Олексіївна</i> СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ ПРАВА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	175
<i>Акіменко Юлія Юріївна</i> ACQUIS ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ЄС – КЛЮЧОВА УМОВА НАБЛИЖЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ACQUIS ЄС.....	177
<i>Белогубова Оксана Олександрівна</i> РОЛЬ ДИПЛОМАТІЇ У ГЛОБАЛЬНІЙ СТРАТЕГІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПОЛІТИКИ БЕЗПЕКИ ЄС	178
<i>Vladyshavska Viktoriia Viktorivna</i> REGARDING THE DECISIONS OF INTERNATIONAL JUDICIAL BODIES IN THE ASPECT OF THE IMPLEMENTATION OF THE STANDARDS OF INTERNATIONAL AGREEMENTS.....	180
<i>Войтович Павло Петрович</i> КРЕАТИВНІСТЬ У ПРАВІ ТА КРЕАТИВНИЙ ПІДХІД ПРИ ВИВЧЕННІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА.....	182
<i>Грушко Мальвіна Валеріївна, Тошчакова Анна Сергіївна</i> РОЗСЛІДУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.....	183
<i>Гриб Анна Миколаївна</i> UN HUMAN RIGHTS COUNCIL IN THE HUMAN RIGHTS PROTECTION MECHANISM.....	186

соких моральних якостей моральних якостей дозволяє твердити про надзвичайно високий рівень відкритості діяльності Дорадчої групи експертів та її незаперечне прагнення забезпечити об'єктивність та юридичну визначеність цього етапу відбору кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо уточнення положень про конкурсний відбір кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України : Закон України від 27.07.2023 р. № 3277-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3277-20#n44> (дата звернення: 25.03.2024).
2. Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council: Commission Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union : COM(2022) 407 final, Brussels, 17 June 2022. URL: <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-06/Ukraine%20Opinion%20and%20Annex.pdf>
3. Opinion on the draft law “On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on improving the procedure for the selection of candidates for the position of judge of the Constitutional Court of Ukraine on a Competitive Basis” : adopted by the Venice Commission at its 133rd Plenary session (Venice, 16–17 Dec. 2022) : CDL-AD(2022)054-e. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2022\)054-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2022)054-e)
4. Follow-up to the Opinion CDL-AD (2022)054 : CDL-PI(2023)002-e. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI\(2023\)002-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2023)002-e)
5. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text> (дата звернення: 25.03.2024).
6. Протокол засідання Дорадчої групи експертів : від 12.11.2023 р. № 1. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/protokol_no1_vid_12.11.2023.pdf (дата звернення: 25.03.2024).
7. Методологія оцінювання моральних якостей і рівня компетентності у сфері права кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України : ухв. протоколом засідання Дорадчої групи експертів від 04.12.2023 р. № 2. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/metodologiya_dge.pdf (дата звернення: 25.03.2024).
8. Дорадча група експертів оголосила результати етапу оцінювання моральних якостей кандидатів на посаду судді КСУ. URL: <https://ccu.gov.ua/storinka/pidsumky-doradcha-grupa-ekspertiv-ogolosyla-rezultaty-etapu-ocinyuvannya-moralnyh-yakostey> (дата звернення: 25.03.2024).

Ключові слова: Конституційний Суд України, суддя, конкурсний відбір, високі моральні якості.

Keywords: Constitutional Court of Ukraine, judge, competitive selection, high moral qualities.

Афанасьєва Мар'яна Володимирівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри конституційного права, доктор юридичних наук, професор*

ЕЛЕМЕНТИ ПРОСТОЇ МОВИ ЮРИДИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ

Практична діяльність юристів пов'язана з обміном інформацією, її аналізом, з підготовкою, написанням і оформленням юридичних документів. Можна припустити, що за своє професійне життя юристи пишуть не менше, ніж письменники.

Слово є основним професійним інструментом юриста. Саме тому важливо знати, як використовувати слово, щоб досягти бажаного результату. В цьому сила юриста і запорука успішної кар'єри [1].

Юридичний документ добре працює лише тоді, коли передає ваші думки чітко, зрозуміло та стисло. Неструктурований, нечіткий, наповнений зайвими, беззмістовними реченнями, неаргументований документ може лише нашкодити справі та особі, яку ви представляєте.

Однією з тенденцій останніх років у вітчизняній юридичній практиці є вимога застосування простої мови, зокрема й у викладенні інформації суб'єктами владних повноважень [2].

Проста мова, це «мова, яка є ясною, короткою, добре організованою і відповідає іншим передовим практикам, які відповідають предмету чи області та цільовій аудиторії» [3]. Проста мова передає зміст документа таким чином, щоб цільова аудиторія могла легко його зрозуміти. «Матеріал написаний простою мовою, якщо ваша аудиторія може знайти те, що їй потрібно, зрозуміти те, що вона знаходить, і використувати те, що вона знаходить, для задоволення своїх потреб» [4]. Застосування простої мови в юридичному документі – це прояв поваги до читача. Ніхто ніколи не скаржився, бо знайшов корисну інформацію, і їй було надто легко прочитати чи зрозуміти.

«6С» – складові простої мови. Серед складових простої мови можна виділити шість і всі на букву «С», виходить своєрідна аббревіатура «6С»: Суб'єкт, Структурування (організація) тексту, Стислість (лаконічність), Стель, Синтаксичні особливості та Словниковий запас. Розглянемо кожен елемент окремо.

Суб'єкт. Документ має бути адаптований до інформаційних потреб та рівня знань цільової аудиторії. Щоб ефективно написати будь-який професійний документ, необхідно врахувати цілі та потреби ваших читачів. Все, що в юридичному документі не допомагає читачеві, має бути видалене, оскільки воно відвертає увагу та забирає час.

Юрист має через свій документ безпосередньо звертатися до цільової аудиторії. Головна робота документа корисним та зручним саме для цього читача. Щоб він міг знайти те, що йому потрібно для прийняття рішення. Треба зрозуміти, що він шукає і подати в тексті саме це.

Загальна вимога – думайте про читача, проявіть емпатію до нього, навчіться дивитися на свій документ його очима.

Структурування (організація) тексту. Структура – це внутрішній устрій тексту, способи з'єднання його частин. Вона підбирається автором юридичного документа залежно від того, які завдання він розв'язує. Правильне структурування документа підвищує його якість, робить легким для прочитання незалежно від обсягу тексту.

Більшість юридичних документів все ще є одноманітними полотнами, суцільними рядками тексту, в яких адресат сам повинен відшукати сенс та провести аналіз. Довгий, суцільний текст без розділів, без змістових пробілів візуально непривабливий та створює враження, що документ важко зрозуміти.

Структурований документ передбачає блоки інформації, які виділено в розділи, підрозділи. І ці структурні елементи мають чіткі, описові заголовки. Візуальний поділ на частини робить текст легким для сприйняття та читання. Заголовки розділів, підрозділів дають читачеві «дорожню карту» до вашого документа. Читач одночасно сканує заголовки та шукає те, що йому необхідно. Заголовок повинен бути чітким, зрозумілим, виділений жирним шрифтом передавати суть повідомлення та складатися не більше ніж з восьми слів.

Структура документа допомагає підкреслити його основну тему та подати допоміжну інформацію у логічному, зв'язному оповіданні. Структура тексту повинна бути простою, логічною, послідовною та однозначною.

Стислість, лаконічність тексту. Ніщо так не заплує читача, ніж довгі складні речення та абзаци.

Пишіть короткі абзаци. Довгі абзаци заважають читачам зрозуміти документ, натомість короткі легше читати та розуміти. Нова думка – новий абзац, який логічно продовжує попередній. Експерти з письма рекомендують абзаци зі 150 слів, але ніколи довгими за 250 слів, максимум 5-6 рядків у трьох-восьми реченнях. Змінюйте довжину абзацив, щоб зробити їх цікавішими [5].

Довгі складні речення нерідко означають, що ви не впевнені в тому, що хочете сказати. Вони заплутують читача, який за купою слів втрачає головну ідею. Висловлюйте одну думку в одному реченні. Наукові дослідження показують, що коли середня довжина речення становить 14 слів, читачі розуміють понад 90% того, що вони читають. При 43 словах розуміння падає до 10% [6]. Рекомендується підтримувати середню довжину речення до 20 слів.

Загальне правило – пишіть коротко, інформативно, лише суть; видаліть зайві слова, без яких зміст речення не зміниться.

Стиль викладення тексту. Юридичним документам часто властивий формалізм. Він має прояв у використанні технічних юридичних термінів без пояснень та перекладу на повсякденну мову; рясно цитує попередні судові рішення; включає багато подробиць, що стосуються імен, часу та місць; скрупульозно та формалізовано описує юридичні деталі; багатий на канцеляризми та штампи, типові бюрократичні мовні звороти тощо. Такий стиль викладення тексту є відстороненим, абстрактним та вузько професійним. Його важко читати, ще складніше зрозуміти.

Юристам краще віддати перевагу мові природній, наближеній до повсякденної й прямому стилю спілкування з читачем. Зрозумілий юридичний документ нагадує розмову. Текст має виглядати як історія, розповідь із сюжетною лінією, аргументація має бути просто ідентифікованою, чіткою та послідовною, висновок лаконічним та змістовним. Такий стиль юридичного документа орієнтований на людську реальність і описує правову ситуацію, враховуючи логіку повсякденного досвіду, торкаючись загальнолюдських проблем та цінностей. З цієї причини такий юридичний текст буде зрозумілим не лише юристам, а й звичайним людям, суспільству.

Синтаксичні особливості простої мови полягають в упорядкуванні, поєднанні слів у зв'язані речення. Уникайте складної структури речень. Речення мають бути короткі, в яких підмет і дієслово розташовані близько один до одного. Єдині деталі, які включають такі речення, – це ті, які необхідні читачеві для розуміння сенсу. Загальне правило – скорочуйте довгі речення та спрощуйте складні.

Проста мова також передбачає використання перехідних речень усередині абзаців та між ними, щоб підкреслити, як ваші ідеї пов'язані між собою. А також використання перехідних слів і словосполучень між реченнями.

Перехідні слова та фрази використовуються для зв'язку різних ідей у вашому тексті. Вони допомагають читачеві стежити за вашими аргументами, пояснюючи стосунки між різними реченнями чи частинами речення. Вони допомагають зробити текст плавним.

Перехідні слова та фрази можуть використовуватися для порівняння чи протиставлення інформації, щоб показати причину та наслідок чи вказати час чи місце (наприклад, проте, до того ж, крім того, зрештою, з іншого боку, на відміну від, в результаті та багато інших).

Словниковий запас, лексикон. Використовуйте слова, які, напевно, знає ваш читач. У тексті варто уникати використання: аббревіатур, професійної лексики, складних термінів, абстрактних понять та метафор, а також іншомовних слів, які широко не вживаються. Написання простою мовою не обов'язково означає повну відмову від спеціальних юридичних термінів. Натомість критично важливо щоб при їхньому застосуванні вони були роз'яснені простою мовою. Обираючи слова, завжди вибирайте найпростіші.

Висновок. Юридичні документи, які написані простою мовою: орієнтовані на людину, підтримують рівність, інклюзивність та доступність; зміцнюють довіру, читачі схильні більше довіряти документу написаному чітко, зрозуміло, лаконічно, який відповідає на всі можливі запитання читача; підвищують ефективність комунікації, зберігають час, який не буде витрачено на розплутування складної інформації та на додаткові роз'яснення.

Список використаних джерел

1. Афанасьєва М. В. Правова аргументація та юридичне письмо : монографія. Одеса : Юридика, 2023. 124 с.

2. Про схвалення рекомендацій щодо викладення інформації суб'єктами владних повноважень у форматах, що забезпечують доступність її сприйняття : розпорядження КМУ від 17.11.2023 р. № 1046 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-rekomendatsii-shchodo-vykladennia-informatsii-subiektamy-vladnykh-povnovazhen-s1046-171123>

3. Plain Writing Act of 2010 § 301 note sec. 3(3). URL: <https://www.govinfo.gov/app/details/PLAW-111publ274>

4. What is Plain Language? Plain Language Action & Information Network, URL: <https://plainlanguage.gov/about/definitions/>

5. Federal Plain Language Guidelines. March 2011 Revision 1, May 2011. URL: <https://www.plainlanguage.gov/media/FederalPLGuidelines.pdf>

6. Wylie A. How to Make Your Copy More Readable: Make Sentences Shorter. URL: <https://prsay.prsa.org/2009/01/14/how-to-make-your-copy-more-readable-make-sentences-shorter/>

Ключові слова: проста мова, юридичні документи, людиноорієнтований, інклюзивність.

Keywords: plain language, legal documents, people-oriented, inclusiveness.

Мішина Наталя Вікторівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри конституційного права, доктор юридичних наук, професор*

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ МІСЦЕВИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ У ВИКОНАННІ РІШЕНЬ ЄСПЛ: НОВИЙ ПОГЛЯД В УКРАЇНСЬКОМУ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРАВОВОМУ КОНТЕКСТІ

Тема, яку я хотіла би розглянути на цій конференції, є одночасно новою та інноваційною не лише в контексті українського конституційного права, а й у рамках європейського права (Ради Європи). Публікацій на цю тему мало, що підкреслює її важливість для подальших досліджень.

Моя мета полягає в тому, щоб представити цю тему в Україні та забезпечити наявну теоретичну основу для цього. Це дозволить українським фахівцям з конституційного та європейського права вивчати цю тему разом із закордонними колегами. Роблячи це, ми прагнемо розвивати власний багаж знань і досвіду протягом наступних 5-10 років, а не покладатися виключно на іноземні прецеденти.

Зараз я беру участь у проекті «Роль місцевої влади у виконанні рішень Європейського суду з прав людини». Цей проект спрямований на розвиток теорій конституційного та європейського права з особливим акцентом на Україні. Зараз Україна стикається зі значними проблемами у виконанні та виконанні рішень ЄСПЛ, що робить цю сферу надзвичайно важливою для дослідження та вдосконалення. Цей проект має важливе значення з кількох причин, насамперед тому, що поточна система впровадження працює в рамках співпраці та синергії між органами Ради Європи та національними органами влади. Цю модель часто описують як «державоцентричну та низхідну». Тому подальші дослідження в цій галузі є вкрай необхідними.

Серед українських публікацій на цю тему є лише кілька журнальних статей і опублікованих доповідей на конференціях автором цих тез. Крім того, існування цієї проблеми визнано в докторській дисертації М. Дарміна (Ужгород, 2023). Однак, дисертант лише заявляє, що проблема є новою та що бракує вичерпних публікацій на цю тему, не надаючи жодних посилань.

Щодо юридичної літератури загалом, то публікації, які були б цінними для дослідників, які вивчають роль місцевої влади у виконанні рішень Європейського суду з прав людини, можна класифікувати за різними критеріями.